

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра
(освітній ступінь)

на тему:

**«ФОРМУВАННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ КУЛЬТУРИ
БЕЗПЕКИ ЗА ПРАВИЛАМИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ДО-21м
спеціальності 012 «Дошкільна освіта», ОС «магістр»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Кочей Дарина Іванівна
(прізвище та ініціали студента)

Керівник канд.пед.наук, доц. Барна Х.В.
(прізвище та ініціали)

Рецензент канд.пед.наук, доц. Ваколя З.М.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЗА ПРАВИЛАМИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	9
1.1. Розуміння культури безпеки в філософському і психолого-педагогічному контексті	9
1.2. Історія і сучасний стан проблеми формування культури безпеки з правил дорожнього руху	24
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЗА ПРАВИЛАМИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	31
2.1. Мета, завдання формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у дітей старшого дошкільного віку	31
2.2. Модель формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у дітей старшого дошкільного віку	46
2.3. Результати експериментального дослідження	61
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства проблему охорони здоров'я і безпеки життєдіяльності розглядають як одну з базових. Сутність її полягає у забезпеченні гарантованого захисту життя та збереженні здоров'я кожного громадянина. Передовсім головним адресатом є дитина, а держава створює відповідні умови для її повноцінного зростання. Саме тому найважливіше завдання дошкільної освіти сьогодні - це визнання пріоритету охорони життя, збереження, зміцнення і формування фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я, стимулювання виникнення адекватних реакцій на різноманітні чинники ризику.

Дбати про життєбезпеку дітей, прищеплювати навички здорового способу життя, навчати правильно поводитися в екстремальних ситуаціях - актуальна вимога для всіх дорослих, оскільки розбудова держави, її дальший розвиток прямо залежать від здоров'я молодого покоління. Батьків та педагогів хвилює питання, як зміцнити здоров'я дітей, як виховати в них потребу цінувати власне життя, як задовольнити їхню особисту безпеку, як прищепити навички дій в умовах надзвичайних ситуацій. Потік різноманітної інформації та практичних порад надто великий і часто-густо безрезультатний, оскільки, крім думок, потрібні реальні дії, щоденна праця батьків, вихователів і самих дітей, спрямована на зміцнення здоров'я та безпеку їхньої життєдіяльності.

Формування основ культури безпеки життєдіяльності значно розширює соціальний досвід дитини, формує її соціальну позицію, дає знання, удосконалює вміння і навички, готує до самостійного життя, збільшує можливість зберегти життя і здоров'я.

Навчання дітей правил дорожнього руху займає особливе місце в навчально-виховному процесі закладів дошкільної освіти. Дана проблема відрізняється складністю, багатоплановістю і стала особливо актуальною в останнє десятиліття у зв'язку із зростаючою диспропорцією між приростом числа автомобілів і вкрай слабкою культурою безпеки та дисципліни

учасників дорожнього руху, через це у світовому співтоваристві посилилась увага до дитячого дорожньо-транспортного травматизму.

Аналіз педагогічних досліджень дозволив визначити різні фактори, що впливають на стан здоров'я і життя дітей: добробут суспільства, існуюча система змісту та організації освіти, педагогічні умови, зорієнтовані на зміцнення здоров'я та збереження життя дитини, низький рівень культури суспільства, культури здорового способу життя.

Проблемою безпеки, профілактикою дитячого дорожньо-транспортного травматизму, створенням системи цілеспрямованого забезпечення дітей знаннями, вміннями і навичками, ціннісними орієнтирами, необхідними при формуванні основ культури безпеки згідно правил дорожнього руху, вихованням усвідомленої безпечної поведінки в навколишньому світі, прищепленні здоров'язберігаючих навичок, творчої активності дитини, використанні різноманітних форм, методів і прийомів у освітньому-виховному процесі займаються: Н.Авдеева, Т.Алієва, Т.Андрющенко, Г.Беленька, О.Богініч, А.Богущ, І.Звоник, Л.Калуська, О.Князева, О.Кононко, Л.Лохвицька, С. Мерзлякова та ін.

Однак, залишається актуальним пошук ефективних стратегій і технологій формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху, виховання особистості, яка не тільки володіє знаннями щодо безпечної поведінки, а й поважає здоров'я і життя іншої людини, здатної до прояву гуманних почуттів: доброти, чуйності і співчуття. Разом з тим, в педагогічній науці проблемі формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху приділяється мало уваги, вона не розглядалася як предмет самостійного дослідження, а поняття «культура безпеки» не отримало загальноприйнятого визначення. Актуальність і недостатня розробленість методологічних і теоретичних основ визначили тему нашого дослідження: **«Формування у старших дошкільників культури безпеки за правилами дорожнього руху».**

Мета дослідження: розробка та апробація моделі та педагогічних умов формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати сутність і структуру культури безпеки та можливості її формування у дітей старшого дошкільного віку в процесі навчально-виховної діяльності в ЗДО.

2. Визначити критерії та рівні сформованості основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у дітей старшого дошкільного віку.

3. Розробити організаційно-педагогічні умови та модель формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження: виховання у дітей основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження: процес формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху в старших групах ЗДО.

Для досягнення поставлених цілей використовувалися такі **методи:** науково-теоретичний аналіз літератури з проблеми дослідження; статистичні методи (методи обчислення та обробки експериментальних даних, їх системний аналіз); педагогічний експеримент; методи діагностики: тести, опитувальники, анкетування; наочно-практичні; проблемно-пошукові; творчі, ігрові та словесні методи, спостереження; аналіз освітньої-виховної діяльності дітей і роботи вихователів ЗДО.

База педагогічного дослідження: ЗДО № 19 м. Мукачево.

Практична значущість дослідження: розроблена модель формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у дітей старшого дошкільного віку, яка сприяє ефективному формуванню основ культури безпеки за правилами дорожнього руху.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати магістерської роботи представлено на VI міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасний рух науки», 4-5 квітня 2019 р., Дніпро.

Публікація. Формування у старших дошкільників навичок безпечної поведінки на дорозі.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Перелік умовних скорочень:

ЗДО - заклад дошкільної освіти.

ПДР - правила дорожнього руху.

ДТП - дорожньо-транспортна пригода.

ОБЖ - основи безпеки життєдіяльності.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі представлено теоретичне обґрунтування проблеми формування у старших дошкільників культури безпеки за правилами дорожнього руху. Результати дослідження засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених завдань і дали змогу сформулювати наступні висновки.

1. В ході дослідження визначено поняття «культура безпеки». Безпека трактується вченими як інтегральне поняття, яке визначається розвитком фізичної культури, інтелектуальним розвитком людини, морально-етичними нормами поведінки, естетичними і художніми ідеалами, володіння теоретичними і практичними знаннями, вміннями і навичками, що дозволяють їй розпізнавати, передбачити небезпечні ситуації і уникати їх, тим самим зберігати життя собі та іншим людям. Культура розглядається науковцями як сукупність досягнень людського суспільства у виробничому, суспільному і духовному житті і є складним інтегральним утворенням, що припускає розвиток фізичних сил (психофізичного здоров'я); інтелектуального світу людини, а також тим, які цінності людина виробляє у вигляді життєвих орієнтирів, морально-етичних норм, естетичних і художніх ідеалів, знань, умінь і практичних навичок.

Відповідно, культура безпеки - це складна інтегральна якість особистості, що включає в себе знання, уміння і навички з правил дорожнього руху, фізичний, інтелектуальний, морально-етичний, художньо-естетичний розвиток, емоційне сприйняття, що дозволяють розпізнавати, передбачити небезпечні ситуації, знати правила поведінки в таких ситуаціях, бачити шляхи їх усунення, відповідальність за своє життя і життя інших людей. Тільки організувавши оптимальні педагогічні умови, можливо забезпечити високу ефективність формування культури безпеки.

Аналіз стану проблеми формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у старших дошкільників у ЗДО дозволив

зробити висновок про відсутність цілісної системи роботи в цій області, слабку зорієнтованість вихователів у цій темі і підтвердив необхідність створення системи роботи з формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху.

Для виявлення сформованості знань, умінь і навичок культури безпеки за правилами дорожнього руху у дітей старшого дошкільного віку, нами були розроблені діагностичні методики.

Методики призначені для визначення рівня фізичного розвитку «Перейди дорогу» (спритності і точності рухів, швидкості реакції, дій за звуковим сигналом, спрямованість на зорові і звукові орієнтири, чітке виконання команд і уміння чітко слідувати правилам, орієнтація в просторі: наліво, направо, середина).

Методики призначені для визначення рівня розумового розвитку (вміння дитини мислити, вирішувати ситуативні завдання, запам'ятовувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, вміння спостерігати, аналізувати і порівнювати, знаходити спільні ознаки предметів і групувати їх за цими ознаками, теоретичні та практичні знання правил дорожнього руху).

Методики, призначені для визначення рівня морально-етичних основ (почуття добра, вміння дітей дотримуватися моральних цінностей: готовність ставити інтереси оточуючих людей вище своїх власних, незалежно від того, хто ці люди, переживати, бажання допомогти близьким, друзям, проявляти співчуття і співчуття).

Методики, призначені для визначення рівня художньо - естетичних ідеалів: розвиток творчих здібностей дитини: вміння давати оцінки вчинків героїв творів - добре чи погано поступив герой, міркувати про те як потрібно вчинити, знаходять шляхи вирішення проблеми; вміння дитини бачити прекрасне в навколишньому світі; бажання в малюнку відтворити і зобразити те, що залишило слід в її уяві, справило на неї враження, показати своє ставлення до тієї чи іншої події; вміння дітей активно, творчо брати участь у

святах, розвагах, бути чесними, доброзичливими, відчувати гордість за свої знання, вміння і свою працю.

3. Виділено критерії та показники сформованості основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у старших дошкільнят, встановлені рівні сформованості основ культури безпеки: високий, середній, низький.

Розроблено та апробовано модель формування основ культури безпеки з Правил дорожнього руху у старших дошкільнят, що включає: мета, завдання, принципи, педагогічні умови, художньо-естетичну розвиваюче середовище, виховно-освітній процес, що включає: компоненти, зміст, технології і результат.

Теоретично і експериментально обґрунтовано педагогічні умови формування основ культури безпеки за правилами дорожнього руху у старших дошкільників: сприятливий психологічний клімат в групах ЗДО, врахування вікових особливостей і специфіки навчання, збагачення соціального досвіду, формування образно-асоціативного мислення, підбір навчально-дидактичного матеріалу, використання фронтальних, індивідуально-групових та індивідуальних методів роботи; художньо-естетичне розвивальне середовище: приміщення дитячого садка і груп, предмети побуту, ігрові зони, куточок ПДР (макет найближчого мікрорайону з позначенням небезпечних зон, атрибути за тематикою ПДР, настільні, розвиваючі ігри, дорожні знаки, світлофор, жезл, форма інспектора дорожньої поліції, художня література з тематики, книжки-розмальовки з правил дорожнього руху, плакати та ін.).

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>